

Lezing

HUISGODSDIENST

door dhr. L. van der Tang

DEPUTAATSCHAP OPVOEDING
ONDERWIJS CATECHESE GGIN

INLEIDING

1. Wat is huisgodsdienst	5
2. Algemene opmerkingen	6
2.1 Gezinsplicht	7
2.2 Geen geïsoleerd onderwerp	7
2.3 Kinderen van verschillende leeftijden	7
2.4 Niet alleen voor bekeerde ouders	7
3. Huisgodsdienst op zijn best	9
4. Aspecten van huisgodsdienst	10
4.1 Bijbellezen	10
4.2 Gezinsgebed	12
4.3 Huiscatechisatie	14
4.4 Zingen	15
5. Waarom is huisgodsdienst belangrijk	15
6. Hoe met huisgodsdienst te beginnen	16
7. Aanmoediging	17

AANGAANDE MIJ EN MIJN HUIS

Voorwoord

Huisgodsdienst was nooit een gemakkelijk onderwerp. Dat geldt zeker ook in onze tijd. Juist vanwege de noodzaak van huisgodsdienst is er tijdens de Landelijke Ambtsdragers Bijeenkomst 2023 (LAB) over nagedacht. Ouderling L. van der Tang heeft een lezing verzorgd, waarbij de titel is ontleend aan Jozua's slottoespraak tot het volk: *Aangaande mij en mijn huis...*

Op verzoek van aanwezige ambtsdragers wordt de lezing hierbij in brochurevorm ter beschikking gesteld. We zeggen de spreker dank voor zijn toestemming. Zo kan de inhoud nog eens worden nagelezen, zo kan het ook met de gezinnen en andere belangstellenden worden gedeeld.

Hoe moeilijk, ja onmogelijk ook van onze kant om huisgodsdienst in praktijk te brengen, is het de hartelijke wens dat er met Gods hulp (nieuwe) aandacht aan gegeven mag worden. *Kiest u heden wien gij dienen zult.*

INLEIDING

Wanneer ik u zeg dat godsdienst in de eerste plaats een persoonlijke zaak is, denk ik dat u dit wel met mij eens zult zijn. Het werk van God in een mens is persoonlijk; het is een zaak van het hart. Wij allen moeten immers persoonlijk geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus en zullen dan wegdragen naar hetgeen we gedaan hebben, hetzij goed, hetzij kwaad. En dat wordt soms gevoeld, zeker als we ouder worden, en de dood nabijkomt. Dan wordt het gevoeld dat het ten diepste toch een eenmanspad is dat we gaan. Dan kunnen we ons niet behelpen met een godzalige moeder of vader, maar dan komt het er persoonlijk op aan. Daarom, alle ware godsdienst zal weten van verborgen plaatsen, van binnenkamers die opgezocht worden, van het zoeken van de eenzaamheid.

Maar ik denk ook dat wanneer ik zou zeggen dat godsdienst daarnaast een zaak van de kerk is, van de gemeente, u dat evenzeer met mij eens zult zijn. Daarvoor komen we immers iedere zondag in de gemeente samen. De Heere werkt bij uitstek door Woord en Geest in de gemeente. Daartoe zendt Hij Zijn knechten uit. Het is ook in het bijzonder in de gemeente dat de gemeenschap der heiligen wordt ervaren. En de Heere wil Zelf in het midden zijn waar er twee of drie vergaderd zijn in Zijn Naam. Het is bovendien in de gemeente dat we ontdekt worden, onderwezen worden, bemoedigd worden, gesterkt worden, door Woord en sacramenten.

Er is echter een schakel tussen die twee zaken, de godsdienst in de binnenkamer en de godsdienst in de gemeente, die deze met elkaar verbindt. En dat is de godsdienst van het gezin, of de godsdienst van het huis. Ontbreekt die schakel, dan zal dat gewoonlijk niet zonder grote schadelijke gevolgen blijven. Als de persoonlijke godsvrucht kwijnt, zal de gezinsgodsdienst evenzeer kwijnen. En als het met de gezinsgodsdienst niet goed gaat, dan gaat het gewoonlijk niet goed met de gemeente. Want dan wordt het gepreekte Woord niet besproken en herkauwd. De predikanten en ambtsdragers worden niet opgedragen in de gezinnen. Dan komen jongeren onvoorbereid en onverschillig naar de catechisatie. En dan zal de wereld de gemeente binnenkomen zoals het de gezinnen binnenkomt. Dan doet het Woord gewoonlijk geen kracht en kan de Heere met Zijn Geest wijken.

Daarom is het goed om stil te staan bij het onderwerp huisgodsdienst. Temeer omdat er misschien nooit een tijd was waarin het zo moeilijk was om hier op goede wijze vorm aan te geven:

- Met alle drukte, volheid en jachtigheid die onze tijd schijnt te kenmerken,
- Met het vervagen van grenzen tussen werk en privé door het vele thuiswerken,
- Door de enorme vat die de wereld op ons heeft doordat we steeds online zijn,

- Met kinderen die op allerlei verschillende momenten thuiskomen en vertrekken.

Huisgodsdienst was nooit een gemakkelijk onderwerp, maar dat geldt ook zeker in onze tijd. En tegelijk is dat alles geen excuus! Ik hoop dat dit ook uw conclusie is na het lezen! En ik hoop ook eigenlijk dat u dit niet terzijde zult leggen zonder het vaste voornemen om met Gods hulp nieuwe aandacht te geven aan dit belangrijke onderwerp.

In Jozua 24:15 horen we Jozua spreken tot het verzamelde huis. Hij zegt: '*...maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen den HEERE dienen*'. Hij spreekt daar als leider van het volk. Hij plaatst het volk voor de keuze: *...kiest u heden wien gij dienen zult...* Hij maakt volstrekt duidelijk wat zijn keuze is, en die van zijn huis. En die van zijn huis! Hij ziet dat het niet alleen om zijn persoonlijke keuze gaat, maar ook die van zijn huis. Jozua geeft hiermee het voorbeeld voor iedere ambtsdrager.

Ik zal stilstaan bij de volgende zeven punten:

1. Wat is huisgodsdienst,
2. Enkele inleidende opmerkingen maken,
3. Een voorbeeld geven van huisgodsdienst op zijn best,
4. Aspecten van huisgodsdienst bespreken, zoals:
  - Bijbellezen,
  - Huiscatechese,
  - Gebed,
  - Zingen,
5. Waarom is huisgodsdienst belangrijk,
6. Hoe ermee te beginnen,
7. Aanmoediging en aansporing.

1. WAT IS HUISGODSDIENST

Wat is eigenlijk huisgodsdienst precies? Is dat het thuis catechiseren van de kinderen? Is het aan het eind van de dag uit een dagboek lezen? Is het dat de preek op zondag uit de kerk besproken wordt? Ik wil graag kiezen voor een eenvoudige definitie: het zijn alle vormen van godsdienstigheid die je als gezin met elkaar verricht onder leiding van vader, of moeder wanneer vader er niet is. Het lezen uit de Bijbel na het eten hoort er dus bij. Het gebed waarin vader of moeder de noden van het gezin opdraagt in aanwezigheid van het gezin, al dan niet bij het eten, dat hoort erbij. Het met elkaar zingen van psalmen of

geestelijke liederen hoort erbij. Het voorlezen aan de kinderen en bidden voordat ze naar bed gaan hoort erbij. Het onderwijzen van kinderen hoort erbij. Het overhoren van catechisatievragen hoort erbij. Het zijn dus al die dingen samen!

2. ALGEMENE OPMERKINGEN

2.1 Gezinsplicht

In de eerste plaats, ik zei al, het is geen gemakkelijke zaak in deze tijd. En wanneer je over dit onderwerp moet spreken, realiseer je je bovendien ook je eigen persoonlijke tekort. Ik zal daar niet te veel over uitwiden, maar de standaard die ik vandaag ophef is in sommige opzichten hoger dan die in mijn gezin.

Maar dit stuk zal hopelijk gelezen worden door ouders die op dit gebied nog keuzes kunnen maken die ik niet meer gemakkelijk kan maken. Ze kunnen als het ware goed beginnen. En een goed begin is het halve werk. Bedenk, voorgaande generaties vonden weinig dingen zo belangrijk als huisgodsdienst. Philip Henry, de vader van Matthew Henry, zei in dit verband vaak:

- *'Wij zijn in werkelijkheid wat we in onze betrekkingen zijn'. Het gaat er niet zozeer om wat we in de kerk zijn, als wat wij in onze gezinnen zijn.'*
- *'Godsdienst in de kracht ervan zal gezinsgodsdienst zijn.'*
- *'Gezinsgodsdienst is een gezinsplicht'*
- *'Als God niet in een gezin gediend wordt, schrijf dan op de deur: 'Heere, ontferm u onzer', want er is een plaag, een vloek, in dat huis.'*
- *'Hij die van zijn huis een kleine kerk maakt, zal ondervinden dat God van Zijn huis 'een klein heiligdom' zal maken.'*

Tal van oudvaders hebben veel over dit onderwerp geschreven: Petrus Wittewrongel, Willem Teellinck, Simon Oomius, Jacobus Koelman, Wilhelmus a Brakel, Matthew Henry en vele anderen.

2.2 Geen geïsoleerd onderwerp

In de tweede plaats, het kan nogal gekunsteld zijn om over huisgodsdienst als geïsoleerd onderwerp te spreken. Je kunt misschien een heel programma hebben voor huisgodsdienst in het gezin, daar strikt de hand aanhouden, maar als er tegelijk werelds geleefd wordt, en het gewoon is dat ouders 's avonds naar Netflix series kijken, of vader vaak en veel zit te gamen, of alle gezinsleden voortdurend op hun mobiel zitten, dan zal huisgodsdienst niet gedijen. Het is niet mogelijk om op dit vlak alles te bespreken, maar ik wil er wel voor waarschuwen om in deze dingen niet hypocriet te zijn. Er moet een natuurlijke eenheid zijn in de sfeer in het gezin. Alle gespletenheid doet afbreuk. Denk aan het waarschuwende woord van Jezus aan het adres van de Farizeeën: die reinigen van het buitenste van de drinkbeker en de schotel, maar het binnenste is vol roef en boosheid. Christus spreekt hierover een wee uit!

Daarnaast, huisgodsdienst is voor gezinnen daarom natuurlijk niet los te zien van de opvoeding in het algemeen. Opnieuw geldt dat het te ver voert om hierover uit te wijden, maar ook daarin hoort er een eenheid te zijn. Huisgodsdienst is opvoeding en opvoeding is huisgodsdienst. Wanneer het Woord gelezen wordt is dat ook een voortdurende bron van onderwijs voor onze kinderen die hen hopelijk vormt op allerlei manieren.

2.3 Kinderen van verschillende leeftijden

In de derde plaats, bij alles wat we bespreken op het gebied van huisgodsdienst is het zaak om rekening te houden met de verschillende leeftijden van kinderen. Andrea en Frans van Hartingsveldt beschrijven dit heel mooi in hun boekje 'Opvoedingsreis', deel 2 wat gaat over huisgodsdienst. Bij een kind van een jaar kan het ontwakend godsbesef versterkt worden, door bijvoorbeeld eerbied tijdens bidden en Bijbellezen en 'amen' zeggen. Bij een kind van twee kun je gaan uitleggen dat er een God is die alles weet en ziet en hoort, bijvoorbeeld door eenvoudige Bijbelverhalen te vertellen, een begin te maken met leren bidden en zingen, en het leren van houden van grenzen.

2.4 Niet alleen voor bekeerde ouders

In de vierde plaats, wanneer we het hebben over huisgodsdienst dan kan daar zomaar een sfeer omheen hangen van 'moeten', van wetticisme, van gemaakte vroomheid. In dit verband zou ik stil willen staan bij een belangrijke vraag, waarvan ik vermoed dat die vaak onder ons leeft. Van nature kunnen we immers niet bidden. We belijden dood te liggen in zonden en misdaden. Velen van ons moeten erkennen onbekeerd te zijn, of kunnen zichzelf geen naam geven. Zij weten en ervaren soms ook dat hun gebeden dor en droog zijn. Zij weten niet te bidden zoals het behoort en voelen dat ook.

Hoe gemakkelijk kan dan een houding ontstaan waarbij alle huisgodsdienst als het ware 'tot een minimum beperkt wordt'. Er wordt aan tafel uit de Bijbel gelezen. Er wordt bij het eten gebeden en gedankt. Er wordt 's avonds een stukje uit een dagboek gelezen, en er is een persoonlijk gebed 's avonds voordat we naar bed gaan en misschien 's morgens nadat we uit bed komen. En verder is er geen persoonlijke godsdienst, en ook geen godsdienst in het gezin.

Onwillekeurig leeft er bij velen de gedachte dat het geen zin heeft om 'meer te doen' zo lang men moet belijden onbekeerd te zijn. Er wordt gevoeld dat het geen waarheid in het binnenste is. Daarom kan en durft men niet verder te gaan dan datgene wat het meest vanzelfsprekend is. Meer dan dat zou neerkomen op 'vroomdoenerij'. En laten we eerlijk zijn, vaak ontbreekt ook de lust om meer te doen dan dat. Of weerhoudt schaamte voor elkaar ervan om verder te gaan dan het meest noodzakelijke en het meest gewone.

Ik wil hiervoor ernstig voor waarschuwen. Zeker, het bezig zijn met huisgodsdienst zonder dat we de Heere werkelijk liefhebben is een zware en onmogelijke opgave. En het feit dat je moet belijden onbekeerd te zijn is een grote belemmering. Het is een onhoudbare toestand, en wee hem die daar niets van voelt! Maar we moeten nooit vergeten dat de Heere *middellijk* werkt. De huisgodsdienst kan voor ons en onze kinderen een zeer gezegend middel zijn om de Heere juist te leren kennen.

Het is ook de gewone weg van de Heere om het naastige gebruik van de middelen te zegenen. Dat is niet zo omdat Hij daartoe verplicht is, want we hebben alle rechten in het paradijs verspeeld. Het is ook niet zo omdat wij uit en van onszelf tot enig goed in staat zijn, want we zijn geneigd tot alle kwaad en niet in staat tot enig goed. Maar het is eenvoudigweg omdat Hij Zelf de middelen daartoe geschonken en verordineerd heeft.

Het is opvallend wat we lezen in Ezechiël 18 (vers 31, 32): *'Maakt u een nieuw hart en een nieuwen geest; want waarom zoudt gij sterven o huis Israels, want ik heb geen lust aan den dood des stervenden, spreekt de HEERE; daarom, bekeert u en leeft.'* De kanttekenaren verklaren dat zo helder (Kantt. 68): *Dit bevel en het volgende geven te verstaan wat wij schuldig zijn te doen, en niet wat wij uit onszelven kunnen doen, maar bidden moeten dat wij het door de genade Desgenen die het beveelt, mogen doen.*

God is soeverein en vrijmachtig, maar Hij handelt niet willekeurig. Hij is recht in al Zijn weg en werk. Hij schenkt ons de middelen en wil het gebruik ervan zegenen, want het zijn *Zijn* middelen. Het feit dat we onbekeerd zijn moet ons daarom aansporen om de huisgodsdienst getrouw waar te nemen in onze gezinnen, de Heere smekend om Zijn zegen eraan te verbinden. En geloof mij, de Heere is geen karig God. Nooit is er iemand geweest die tot Hem kwam die uitgeworpen is. Daarom, bekeerd of onbekeerd, we hebben de huisgodsdienst waar te nemen.

3. HUISGODSDIENST OP ZIJN BEST

Nog even terug naar de vraag: wat bedoelen we met huisgodsdienst? Laat ik er een voorbeeld van mogen geven uit de geschiedenis van de kerk. Het voorbeeld is dat van Cesar Malan, die volgens zeggen nog een verre voorvader was van 'onze' ds. F. Mallan.

Hij leefde van 1787-1864 en was de prediker van het Frans-Zwitsers Réveil. Zijn levensbeschrijving door Van der Zwaag bevat een mooie passage van de hand van een bezoeker van Malan, de lutherse Dr. A. Ostertag.

'Geen schoner ogenblikken in het gezinsleven dan die van de morgen- en avondgodsdienst. Het waren kostbare, gezegende uren van zegening en overdenking. Het spreekt vanzelf dat alle huisgenoten ... eraan deelnamen. Een van de kinderen droeg een tafeltje aan, legde er de grote Huisbijbel en Malans liederenbundel op en zette het voor de vader neer. De oudste dochter ging achter het klavier zitten, terwijl de overige aanwezigen in een kring zaten, ieder met zijn Bijbel in zijn hand. Malan begon met een zeer kort gebed dat hij zittende uitsprak, en gaf daarna een gezang op dat de huisgenoten meestal van buiten kenden. Hij las vervolgens op zeer plechtige toon een hoofdstuk uit de Bijbel ... Hierop sprak hij ongeveer een kwartier over hetgeen hij had gelezen ... waarbij hij altijd rekening hield met de verschillende behoeften van degenen tot wie hij sprak.'

'In het gebed, waarbij ieder op de knieën ging, werd de Heere dank gebracht voor "het grote werk der zaligheid" en werden de noden en behoeften van groot en klein, van de kerk des Heeren en inzonderheid van de eigen kleine gemeente, van het vaderland en het "geliefde Genève" opgedragen. De verschillende gasten werden naar ieders bijzondere omstandigheden genoemd.

Van toen af begreep ik waar dat gelijkmatige en opgeruimde humeur, die frisheid van geest vandaan kwamen, die deze waardige huisvader zozeer onderscheidde; wat de bron was van die hartelijke genegenheid en die wederzijdse welwillendheid, die tussen al zijn kinderen heerste; wat het geheim was van die vrolijke toon en die blijde geest, die een zo gunstige indruk maakte op elke binnentredende bezoeker.'

Merkt u op dat hier huisgodsdienst geen zaak is van 'moeten', maar een zaak van 'vreugde', een zaak die door de kinderen als aangenaam wordt ervaren? Ik zou dit veel uitgebreider kunnen illustreren aan de hand van het voorbeeld van Philip Henry, de vader van de bekende Bijbelverklaarder Matthew Henry. Aan Matthew danken we een uitgebreide liefdevolle beschrijving van het leven van zijn vader. Hij beschrijft daarbij ook hoe het leven er bij hem

thuis aan toeging. En het is ontroerend om te lezen welke grote plaats de huisgodsdienst er had. Maar ook daar geldt, het was geen zaak van 'moeten', maar een zaak van vreugde.

Ik wil nu na deze inleidende opmerkingen graag stilstaan bij wat belangrijke aspecten van huisgodsdienst: Bijbellezen, gebed en catechisatie.

4. ASPECTEN VAN HUISGODSDIENST

4.1 Bijbellezen

Bij de voorname elementen van de huisgodsdienst hoort allereerst het geven van onderwijs, en dat gebeurt weer in de eerste plaats door de lezing van de Bijbel. Ik neem aan dat dit in alle gezinnen gebeurt, in ieder geval aan tafel. Ik mag ook aannemen dat gewoonlijk de vaders dit doen. Ik ga er ook vanuit dat uit de Bijbel zélf gelezen wordt, en niet slechts uit wat genoemd wordt een kinderbijbel. En ik hoop dat het in alle rust gebeurt.

Over de noodzaak hiervan kan ik hopelijk kort zijn. Maar mag ik eraan herinneren dat dat God in Zijn Woord persoonlijk tot mensen spreekt? Dat als we zouden willen dat we Zijn stem eens zouden horen, dat dit primair geschiedt door het Woord? Dat wanneer wij bidden, dat we dan de Heere onze noden voorleggen? Hem vertellen wat *ons* op het hart ligt? Maar dat wanneer we lezen de Heere tot ons spreekt? Hij vertelt ons met eerbied gesproken als het ware wat *Hem* op het hart ligt. Als de Heere in uw leven gaat spreken dan zult u merken dat de Heere soms krachtig spreekt door Zijn Woord en u soms directe antwoorden op uw gebeden zult krijgen.

Het is niet om het even *hoe* wij dat Woord lezen. Het moet zo gelezen worden dat het ook verstaan wordt, niet alleen door onszelf, maar ook door de kinderen. Het moet daarom rustig en met eerbied gelezen worden, opdat de Woorden geproefd kunnen worden, en er iets gevoeld wordt van het heilige. Het moet op goede toon gelezen worden. Dat draagt bij aan het beter begrijpen ervan. Ik bedoel met 'goede toon' niet een 'speciale toon'. Er is geen reden om met bibberende of verdraaide stem te lezen. Soms doen mensen het in hun eenvoudigheid, en dan wil ik er niets van zeggen, maar het bevordert het aandachtig lezen en luisteren niet. Laat de gewone stem gehoord worden!

We moeten bovendien het *hele* Woord lezen. Al de Schrift is van God ingegeven en is nuttig tot lering. Daarom is het een goede gewoonte om de Bijbel van voor tot achter door te

lezen, steeds weer opnieuw. Echter, het kan ook goed zijn om bijvoorbeeld 's morgens uit het Oude Testament te lezen, en 's avonds uit het Nieuwe Testament, en bijv. tussen de middag een van de Psalmen.

Het is goed om onze kinderen delen van het Woord *uit het hoofd* te leren. Er kunnen tijden aanbreken waarin de Heere dat wil gebruiken, soms in omstandigheden waarin we geen toegang hebben tot een Bijbel of niet in staat zijn om het te lezen. Laten we onze kinderen hierin stimuleren. Het spijt mij nog altijd dat ik zelf zo weinig Bijbelkennis heb, hoewel in de tijd dat ik jong was we gelukkig de Bijbelteksten bij de catechisatievragen nog uit ons hoofd moesten leren. Daar heb ik soms nog plezier van, en ik denk dat het een tekort is dat we dit niet meer vragen van onze kinderen in onze tijd.

Hoe bevorderen we dat wij ook *verstaan* wat wij lezen? Hoe voorkom je dat Bijbel lezen na de maaltijd weinig meer is dan een routineuze gewoonte waarbij ieder wegdroomt en met zijn gedachten overal is, behalve bij het Woord?

Het is goed om met elkaar over het gelezene te spreken. Soms kan dit door een vraag te stellen aan de kinderen over het gelezene. Het kan ook door bij het lezen uit te leggen wat er staat. Het kan ook door een korte toelichting te geven op wat gelezen is. Het is ook nuttig om de kanttekeningen te gebruiken. Zorg dat elk van uw kinderen een Bijbel met kanttekeningen heeft. Ik heb er geen ervaring mee, maar Frans en Andrea van Hartingsveldt bevelen aan dat ieder kind zelf meeleeft uit een eigen Bijbel.

Maar ik zou dit onderwerp graag wat breder trekken. Het gaat er ook om dat onze kinderen *liefde* tot leren en lezen bijbrengen, en dan doel ik natuurlijk met name op het leren en lezen dat betrekking heeft op de dingen Gods. Mag ik in dit verband erop wijzen dat het van groot nut kan zijn om kinderen goede boeken te leren lezen. Ik denk dan aan boeken die betrekking hebben op de kerkgeschiedenis. Of goede levensbeschrijvingen.

Of – wanneer kinderen wat ouder worden – werken van apologetische aard. Er kan ook veel aan gedaan worden om het aantrekkelijk te maken om zich hierin te verdiepen.

Ik ben zelf wel eens in Schotland op vakantie geweest in een tijd dat ik juist veel las over de geschiedenis over Gods kerk in dat land. Ik ben toen met een aantal van onze jongens een aantal plekjes langs geweest die herinnerden aan de historie, en vertelde ze onderweg wat ik ervan wist, of ik las ze bepaalde relevante passages voor die betrekking hadden op de plaats waar ze waren.

Een van onze kinderen raakte een aantal jaar geleden aan het lezen over Paul Schneider, een Duitse predikant afkomstig uit een Kohlbruggiaans geslacht, die als een van de eerste predikanten door de Nazi's is omgebracht in een concentratiekamp, al voordat de Tweede Wereldoorlog uitbarstte. Hij las er alles van wat hij kon vinden. We zijn in die tijd een keer een dag naar Duitsland gegaan, en hebben toen de plekjes bezocht waar hij als predikant gestaan heeft en de plaats waar hij begraven ligt. De toch voerde ons naar enkele stille Duitse dorpjes waar de stilte slechts doorbroken werd door onze stemmen en voetstappen. We hadden een goede rustige dag met elkaar, waarbij we enigszins onder de indruk raakten van wat het deze man gekost had om vast te houden aan zijn geloof.

Het met elkaar lezen van een boek kan ook zeer behulpzaam zijn. Als meerdere leden van een gezin een boek gelijktijdig lezen, volgens een gelijk leesschema, en dat af en toe met elkaar bespreken, bijvoorbeeld aan tafel, dan kan dat heel bevorderlijk zijn.

Alvorens van dit onderwerp af te stappen, wil ik nog benadrukken dat het er zo op aankomt om *biddend* te lezen. Er is een buitengewoon lezenswaardig boekje van Theodorus van der Groe, waarvan ik u zou willen aansporen om het eens te lezen. Het heet 'Het lezen van de Heilige Schrift'. Een buitengewoon ontdekkend en beschamend boekje dat laat zien wat nodig om met vrucht te lezen. Maar toch ook een lieflijk boekje omdat het ook beschrijft hoe we hier de zegen des Heeren op mogen verwachten.

4.2 Gezinsgebed

We moeten niet alleen als profeet ons gezin onderwijzen, maar hen ook als priester voorgaan in het brengen van geestelijke offers, dat is gebed en lofprijzing. Matthew Henry verwoordt dit als volgt in 'Een huis voor de Heere':

'Gezinnen hebben veel boodschappen aan de troon der genade, die hen elke dag aanleiding geven voor het huiselijk gebed. Boodschappen die beter niet in uw persoonlijke gebed of in het openbaar gebed overgebracht kunnen worden, maar het best door het gezin gezamenlijk, terwijl er geen andere gezinnen bij zijn. En het is goed als zij die de anderen voorgaan in het huiselijke gebed, gewoonlijk vooral ingaan op de zorgen van hen die als gezinsleden daaraan deelnemen.'

Laat ik enkele opmerkingen mogen maken die met name betrekking hebben op het gebed als gezin waarin gewoonlijk de vader geroepen wordt om voor te gaan.

Als eerste wil ik opmerken dat dit gebed *gevoed wordt door de lezing van Gods Woord.*

De lezing van het Woord geeft u rijke stof tot gebed, en reikt u de woorden aan waarin gebeden kan worden. Tracht het uw gewoonte te maken om datgene wat gelezen is toe te passen in het gebed. Ieder Bijbelhoofdstuk geeft overvloedige stof tot gebed.

In de tweede plaats, ieder gezinsgebed bouwt voort als het goed is ook voort op een *persoonlijk gebed in het verborgen*. Is dat iets wat u doet? Dagelijks? En legt u dan bijvoorbeeld de noden van elk van uw kinderen neer voor de Heere? Noemt u elk van hen bij naam, en benoemt u ook hun bijzondere omstandigheden en noden? En vraagt u de Heere ook om u de woorden in de mond te leggen wanneer u in het gezinsgebed voorgaat?

In de derde plaats, laat het gebed in het gezin *hardop* plaatsvinden, en laat de vader voorgaan, of de moeder als de vader niet thuis is. Wat is het armoedig wanneer het gebed voor en na het eten zwijgend plaatsvindt. Hoe zullen uw kinderen ooit leren bidden, ook persoonlijk, als zij hun vader of moeder nooit hebben horen bidden?

In de vierde plaats, laat het een *vrij* gebed zijn. Het is niet verkeerd om een formuliergebed te gebruiken. Ik heb het vele jaren zelf gedaan. En als het met indruk en eerbiedig gebeurt, kan een formuliergebed evenzeer gehoord en verhoord worden als een vrij gebed. Kan het door de Heere Jezus zelf aan Zijn discipelen geleerde 'Onze Vader' ook niet beschouwd worden als een formuliergebed, en is het niet het volmaakte gebed?

Maar toch, een formuliergebed kan gemakkelijk een sleurgedbed worden. Een formuliergebed stelt u niet in staat de bijzondere noden aan de Heere voor te leggen. Een formuliergebed maakt het niet mogelijk om aan te sluiten om wat u las in Gods Woord. En door een formuliergebed te gebruiken leert u uw kinderen niet om zelf in het verborgen te bidden.

Tenslotte, laat er een moment zijn, liefst iedere dag, bijvoorbeeld 's avonds, maar in ieder geval op zondag, waarop u zich met uw gezin verenigt in *een bijzonder gebed* om de Heere alle noden voor te leggen. Matthew Henry noemt in 'Een huis voor de Heere' vijf zaken die in het gebed een plaats moeten hebben. Ik noem ze kort:

1. Erken als gezin uw afhankelijkheid van God en Zijn voorzienigheid. Wij moeten de Heere in ons gebed eren als Grondlegger van uw gezin door Zijn voorzienigheid. Matthew Henry: *'Noem Hem de Heer des huizes, de grote Onderhouder en Weldoener van het gezin, want in Hem zijn alle geslachten des aardrijks gezegend'*.

2. Belijd uw zonden tegen God, de zonden waaraan u zich als gezin schuldig hebt gemaakt. Matthew Henry zegt: *'En zelfs godvruchtige gezinnen, die niet verontreinigd zijn met*

grove en ergerlijke zonden, moeten zich elke dag verenigen en oprecht berouw over de zonden van hun dagelijkse zwakheid voor God tonen en uitspreken; hun ijdele woorden en onvruchtbare gesprekken onder elkaar. De vele tekortkomingen in hun plichten jegens elkaar, het prikkelen van elkaars lusten en hartstochten in plaats van de opwekking tot liefde en goede werken. Al deze zonden moeten beleden en beweend worden door gezinsleden samen. Zo komt God aan Zijn eer en kunnen we voor de toekomst beteren wat verkeerd was. In een tijd van diep en bijzonder berouw weende elk gezin apart (Zach. 12:12), maar als de verzoending weer aanbrak moest de priester vooral verzoening doen voor zijn huis (Lev. 16:17).'

3. Dank God samen voor de zegeningen die u en uw gezin van God ontvangen. Wat zijn dit er niet velen wanneer u daarover begint na te denken. Benoem ze!

4. Bid samen met uw gezin om de barmhartigheid en genade die u als gezin nodig hebt.

5. Bid met uw gezinnen ook voor anderen.

4.3 Huiscatechisatie

Tot het onderwijzen van het gezin hoort niet alleen het lezen, maar ook het daadwerkelijk onderwijzen. Matthew Henry zegt het stellig: *'Openbare catechisatie zal weinig effect hebben zonder huiscatechisatie'*.

Dat kan op allerlei manieren vormgegeven worden. In de eerste plaats kan het lezen of vertellen van Bijbelse vertellingen hiertoe nuttig zijn, met name als we over het vertelde met onze kinderen in gesprek gaan en hierin toepasselijk proberen te zijn. En vervolgens het vertelde ook tot stof van gebed maken voor en met onze kinderen.

De zondag is met name ook een dag die geschikt is om onze kinderen te onderwijzen. Dat kan door voor te lezen, dat kan ook door bijvoorbeeld de Heidelbergse Catechismus op zondagmiddag alvast door te nemen aan de hand van bijvoorbeeld het boekje van Van Dam. Of door gebruik te maken van andere hulpmiddelen, zoals de boekjes van Andrea van Hartingsveldt.

Een voor de hand liggende invulling is om de kinderen de vragen te overhoren die ze voor de catechisatie moeten leren, en erop toe zien dat ze verstaan wat ze leren door hierover het gesprek aan te gaan. Het is goed om hier een vaste regelmaat in te hebben. Het zou de catechiseermeesters erg helpen als u niet alleen uw kinderen overhoort, maar de vragen en antwoorden ook doorneemt en nagaat of ze begrijpen wat er eigenlijk staat, en dit toe te

lichten. De catechisatiemethode die op veel plaatsen gebruikt wordt (Hellenbroek hertaald) biedt daar ook aanknopingspunten voor. Bij iedere les staan zogenaamde ‘ankerplaatsen’ die gebruikt kunnen worden.

4.4 Zingen

Er is nog veel meer te zeggen over de huisgodsdienst. We hebben het nog niet gehad over het samen zingen. Een belangrijk onderdeel, dat ook in het bijzonder geschikt kan zijn om jonge kinderen erbij te betrekken, en waardoor ze ongemerkt veel mee kunnen krijgen. Een goede gewoonte is om aan te sluiten op psalmen die kinderen op school moeten leren. Het is goed om die niet alleen te oefenen, maar de betekenis ervan ook uit te leggen. Het is ook goed om kinderen goede gezangen te leren. Natuurlijk zijn de psalmen het belangrijkste, maar het is jammer om niet te putten uit de schat der eeuwen ook wanneer het gaat om gedichten en gezangen.

5. WAAROM IS HUISGODSDIENST BELANGRIJK

Maar waarom is dit onderwerp zo belangrijk? Het antwoord ligt voor de hand en sluit aan op wat ik zojuist aangaf.

De eerste en voornaamste verantwoordelijkheid van ouders is hun kinderen tot Christus te brengen. We kunnen in veel opzichten tekortschieten. Misschien slagen we er niet om een groot inkomen voor ons gezin te vergaren. Misschien hebben we maar weinig talenten gekregen. Misschien hebben wij te kampen met tegenslagen van allerlei aard.

Misschien laat onze gezondheid te wensen over. En misschien kunnen wij om al die redenen onze kinderen niet meegeven wat we wel graag zouden wensen.

Maar ook dan geldt: *‘Eén ding is nodig’*. Voor ons en voor onze kinderen. En als we nu tekort hebben in al die aardse dingen, maar de Heere geeft het dat we onze kinderen mogen opvoeden in de vreze des Heeren, dan zijn we toch rijk gezegend, en de Heere zal tot ons zeggen in die dag der dagen: *‘Wel, gij goede en getrouwe dienstknecht, over weinig zijt gij getrouw geweest; over veel zal ik u zetten; ga in, in de vreugde uws heeren.’* (Matt. 25:23).

Maar wee hem die zijn talenten begraven heeft. Dan kunnen we alles bezitten, maar zijn wij toch niet meer dan onnutte dienstknechten die geschikt zijn om uitgeworpen te worden in de buitenste duisternis. Misschien kunnen wij onze kinderen goed kleden en zorgen voor

een uitstekende opleiding. Misschien geven wij hun alle aandacht en liefde. Misschien zijn ze rijk gezegend met talenten. Maar toch, als dit ene gemist wordt, dan missen ze alles. Daarom is de huisgodsdienst onmisbaar. Het gaat over datgene wat we kunnen doen om het allerbelangrijkste voor elkaar en voor onze kinderen te bevorderen.

Er is een andere belangrijke reden. *Het welzijn van onze maatschappij hangt ervan af. Het gezin is de hoeksteen van de samenleving.* En wat is het wezen hiervan? Dat het gezin tevens de gemeenten zijn waar twee of drie in Zijn Naam vergaderd zijn. Matthew Henry zegt dit, sprekend over datgene wat nodig is om een land te reformeren:

'Ik weet dan ook niets wat meer zal dienen tot bevordering van dit goede werk dan de huisgodsdienst meer in de praktijk te brengen en in aanzien te herstellen. Hier moet de reformatie beginnen. Andere methoden kunnen de kwaal waarover we klagen tot stilstand brengen. Als dit middel echter algemeen toegepast wordt, zal dit tot genezing leiden. Er moet zout in de bronnen geworpen worden, dan zullen de wateren gezond worden.'

En dan nog een laatste reden, hoewel er vele te noemen zouden zijn. *De jonge jaren zijn de beste jaren.* Het hart is nog gevoelig. De consciëntie is nog teer. Het geloof is nog kinderlijk. Het vermogen om te leren is nog groot. De tijd nog overvloedig. De zorgen gering. Het is werkelijk de meest geschikte tijd om de Heere te leren kennen!

En wat zou het tot zegen van onze gemeenten en van onze maatschappij zijn als er vele kinderen de Heere vroeg zouden leren kennen! Het aanzien van Nederland zou veranderen. De preekstoelen zouden weer bemand worden. De onderlinge liefde in de gemeenten zou groot zijn. De gemeenten zouden bloeien. Er zou een zoete geur van de kerk opgaan. Er zouden er velen zijn die *toegeedaan* worden!

6. HOE MET HUISGODSDIENST TE BEGINNEN

Ik wil eindigen door nog enkele stukjes van Matthew Henry uit 'Een huis voor de Heere' weer te geven, die een aansporing vormen om werk te maken van godsdienst in uw huizen.

'Deins niet terug voor een nieuwe gewoonte, als het een goede gewoonte is. Zeker niet als het een plicht is (en dat is dit zeker), en u in zonde leeft wanneer u die blijft verwaarlozen. Nalatigheid is immers zonde en moet geoordeeld worden. Mogelijk bent u ervan overtuigd dat u God moet dienen in uw gezin en dat het goed is om dat te doen. U hebt dit echter

uitgesteld tot gelegener tijd. Laten mijn woorden dan ten minste aanleiding zijn om ermee te beginnen. Stel zo'n goed werk niet langer uit. Het is nu zonder twijfel het meest geschikte moment. Begin vandaag nog ... Beroep u niet op uw eigen zwakheid en onvermogen om de huisgodsdienst te onderhouden. Maak gebruik van de middelen die u gegeven zijn. Doe wat u kunt, als u niet kunt doen wat u wilt, en God zal het van u aanvaarden.' (p. 35, 36).

'En nu zal ik u overreden in deze kwestie! Ik wil u niet besluiteloos of bijna overtuigd achterlaten. Ik smeed u, om Gods wil, om Christus' wil, omwille van uw eigen kostelijke ziel en omwille van de kinderen die uit u zijn voortgekomen, dat u niet langer zo'n grote, noodzakelijke en aangename plicht als de huisgodsdienst zult blijven veronachtzamen.' (p. 36).

'Ik smeed u: Maak een serieuze zaak van uw huisgodsdienst en geen bijzaak! Laat het uw vreugde of vermaak zijn, geen plicht of geestdodend werk. Plan uw zaken zo dat de meest geschikte tijd, zowel 's morgens als 's avonds bestemd zal zijn voor de huisgodsdienst, zodat u daarvoor niet onbekwaam zult zijn of daarin gestoord of beperkt zult worden.' (p. 39).

'Laat de dienst van God betrekking hebben op heel uw leven. Zodat zal blijken dat u daarin oprecht bent. Toon dat u gelooft dat deze dienst belangrijk is: laat uw handelen daardoor bepaald en beïnvloed worden. Wees geen christen op uw knieën, terwijl u ongelovig bent in uw winkel... Leer hun daardoor niet alleen te lezen en te bidden, want dat is slechts de helft van het werk. Leer hun echter ook om zachtmoedig en nederig, nuchter en matig, liefhebbend en vreedzaam, rechtvaardig en eerlijk te zijn. Zo zult u de leer van God, onze Zaligmaker, sieren.'

'Ik wil hier graag de pleitbezorger zijn voor die gezinnen waar de heer des huizes vaak afwezig is .... vooral op de dag des Heeren, of lang aanwezig is voor zaken. Ik smeed deze afwezige gezinshoofden om te bedenken in wiens hoede de weinige 'schapen in de woestijn' achtergelaten zijn (1 Sam. 17:28). Laten ze hen niet verwaarloosd en onbeschut achter?'

7. AANMOEDIGING

Ik wil besluiten op een misschien wat ongebruikelijke manier. Laten we eerlijk zijn, wanneer het gaat over bekering dan zijn we nogal eens geneigd om te denken dat het al een wonder is als er één in een gezin bekeerd wordt. Onwillekeurig denken we aan de woorden van Jeremia 3:14 *'Bekeert u, gij afkerige kinderen, spreekt de HEERE, want ik heb u getrouwd; en ik zal u aannemen, een uit een stad en twee uit een geslacht.'*

Wie de kanttekeningen erbij raadpleegt valt op dat dit niet letterlijk genomen moet worden. Het gaat erover dat de Heere zich een overblijfsel in genade zal behouden en brengen tot de gemeenschap van Zijn Kerk. Er staat bovendien iets bij wat we vaak vergeten: 'Want Ik heb u getrouwd.' Er wordt hier gesproken over een verbondsrelatie. Daarom neemt de Heere hen aan.

Het Pascha zoals dat in het Oude Testament werd onderhouden was bij uitstek een sacrament dat gezinsgewijs bediend werd. Er moest bloed aan de dorpel van een 'huis' zijn. Er moest een lam geslacht worden voor een huis. Het herinnert ons eraan dat de Heere werkt van geslacht tot geslacht. Dat is waarom kinderen gedoopt worden.

Maar mag ik u er dan eens aan herinneren dat het in de Bijbel vaak voorkomt dat de Heere werkt onder zowel ouders als kinderen? En dat het Hem vaak behaagt om te werken bij zowel man als vrouw? Dat de Heere vaak werkt in meerdere kinderen in een gezin?

U moet er maar eens op letten bij het lezen van de Bijbel. U zult meer en meer voorbeelden tegenkomen. Ik noem er enkele. Voorbeelden van godvruchtige echtparen: Abraham en Sara, Zacharias en Elizabeth, Hanna en Elkana, Manoach en zijn vrouw. Voorbeelden van godvruchtige ouders met godvruchtige kinderen: Izak als zoon van Abraham en Sara, Jacob als zoon van Izaäk en Rebecca, Jozef als zoon van Jakob en Rachel, Timotheüs en moeder Eunice en grootmoeder Lois, Samuël als zoon van Elkana en Hanna, Simson als zoon van Manoach en zijn vrouw. Voorbeelden van meerdere kinderen in een gezin die bekeerd worden: meerdere discipelen van de Heere Jezus waren broers van elkaar: Jakobus en Johannes, Simon (Petrus) en Andreas. Denk ook aan Martha, Maria en Lazarus.

Ook in de kerkgeschiedenis zijn er tal van voorbeelden. Voorbeelden van godvruchtige echtparen: Thomas Boston en zijn vrouw Katherine. Zijn vrouw moest door diepe wegen gaan, ook psychisch, maar ze mocht de Heere vrezen. Jonathan Edwards en zijn vrouw. Voorbeelden van godvruchtige echtparen met godvruchtige kinderen: Theodorus a Brakel en zoon Wilhelmus, Mary Winslow en zoon Octavius, John Warburton en zijn zoon John junior, John Bunyan en dochter Mary.

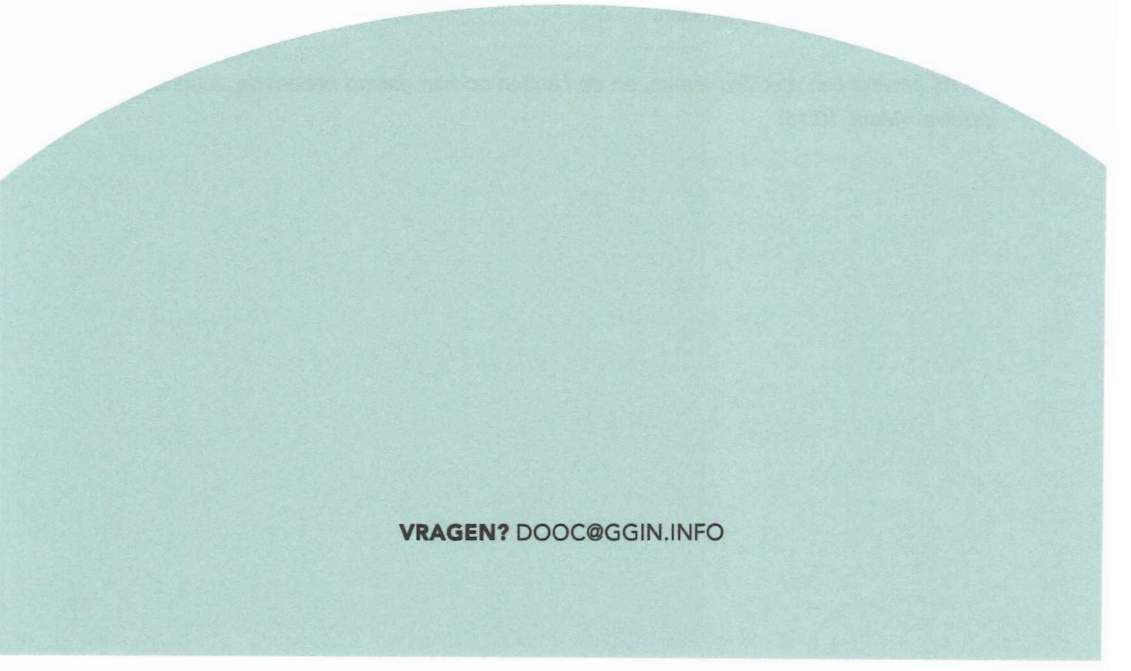
Voorbeelden van meerdere kinderen uit hetzelfde gezin: Theodorus en Eva van der Groe, Ralph en Ebenezer Erskine, Andrew en Horatius Bonar, J.C. Philpot en zijn vrouw, zijn moeder, zijn zusters en meerdere kinderen, Mary Winslow die mocht geloven dat haar Heere de Vader wilde zijn van haar negen vaderloze kinderen toen ze op haar 40ste als weduwe achterbleef, de zusters Gilpin. Ze waren kinderen van dominee Gilpin en zijn vrouw. Een van hen, Jane Gilpin, schief de bekende levensbeschrijving van Sukey Harley. Zes van

deze zussen vertrouwden de leidingen van de God in hun leven aan het papier toe, Thomas Boston die mocht weten van zes kinderen die niet oud werden dat ze goed heen waren. Waarom zeg ik dit? Omdat het in de bediening van Gods genadeverbond niet zeldzaam is dat de Heere werkt in gezinnen! En omdat de gezinsgodsdienst nu juist hiertoe door de Heere gezegend wordt. De Heere wil dat de middelen gebruikt worden. Het is net zoals met naar de kerk gaan. Komt het voor dat iemand door God bekeerd wordt zonder dat hij ooit een kerk van binnen heeft gezien waar Gods Woord wordt verkondigd? Jawel, dat komt wel eens voor, maar het gebeurt niet vaak, de meest gewone weg waardoor de Heere mensen bekeert, is onder de bediening van het Woord.

Zo geldt het ook bij de gezinsgodsdienst. Gebeurt het dat de Heere meerdere kinderen in een gezin bekeert zonder dat er sprake is van huisgodsdienst? Jawel, een enkele keer zal dat gebeuren, maar de gewone weg van de Heere is om juist de gezinsgodsdienst als een middel te gebruiken. En als de Heere in Zijn Woord aanspoort om onze Schepper te zoeken in de dagen van ons jongelingschap, hoe zal dat gaan als er in het huis geen gezinsgodsdienst is?

Mag ik daarom tot slot daarom nog benadrukken die eenvoudige woorden van Christus: 'Laat de kinderkens tot Mij komen en verhindert ze niet'. (Mark. 10:14) Dat is onze eenvoudige plicht. Dat is ons grote voorrecht. Waarom? Christus zegt het Zelf: 'want derzulken is het Koninkrijk Gods'. Christus zei dit tegen Zijn discipelen die diegenen bestraffen die hun kinderen tot Jezus brachten opdat Hij hen aanraken zou. Dat nam Hij hen ZEER kwalijk. Christus zal het u zeer kwalijk nemen als u een verhindering bent voor uw kinderen om in te gaan in het Koninkrijk der hemelen.

'En Hij omving hen met Zijn armen, en de handen op hen gelegd hebbende, zegende Hij dezelve.' (Mark. 10:16).

VRAGEN? DOOC@GGIN.INFO